

Een stuk grond aan de boskant *

René VAN DEN BERGH

Met naschrift van Prof. J. Ronse.

Een eerste belangrijke vraag is die naar het type van rechtspersoon waarin de sportgroepering zal geïncorporeerd worden (1). Principeel staat de keuze open tussen twee vormen : één of ander vennootschaps-type (2), ofwel de vereniging zonder winst oogmerk. Het doel of m.a.w. de aard van de bedrijvigheid, zijnde de sportbeoefening en het inrichten van sportwedstrijden, zal in beide gevallen uiteraard hetzelfde zijn. De vraag is echter of de leden de bedoeling hebben hierbij al dan niet persoonlijke winst na te streven. Sportmanifestaties kunnen immers naargelang deze dit wel of niet beogen, ingericht worden door een vennootschap respectievelijk een vereniging (3).

Hypothese 1. De leden streven winst na : gebruik van de vennootschaps-vorm. Hierbij mag niet gearzeld worden de nieuwe techniek die in het vennootschapsrecht werd ingevoerd bij art. 6 van de wet van 6 maart 1973, waarbij een artikel 13 *bis* in de vennootschapswet werd opgenomen, aan te wenden. Op grond hiervan kunnen de promotors van de groepering in naam der in oprichting zijnde vennootschap het koopcontract aangaan en na zijn oprichting kan de rechtspersoon binnen de twee maanden aangegane verbintenissen met retro-actief effect bekrachtigen. Aldus zal hij geacht worden de verbintenis oorspronkelijk te hebben aangegaan zodat maar eenmaal evenredig registratierecht verschuldigd is (4).

In elk geval wordt verondersteld dat aan de formaliteiten van de oprichting reeds begonnen is ; tegenover de verkoper zal immers moeten verklaard worden dat in naam en voor rekening van een toekomstige vennootschap wordt gehandeld. De toekomstige vennootschap zal dus bepaald of minstens bepaalbaar moeten zijn. Deze constructie steunt op de onvolkomen vertegenwoordiging (5).

(*) Oplossing op rechtsvraag 3. *Jura Falconis*, 1973-1974, blz. 377 e.v.

(1) Wij denken hier aan het huidige art. 13 *bis* Venn. Wet.

(2) De burgerlijke vennootschap moet worden uitgesloten daar zij naar Belgisch recht geen rechtspersoonlijkheid heeft ten ware zou worden gebruik gemaakt van art. 212 Venn. Wet. Maar ook de P.V.B.A. kan niet in aanmerking komen omdat deze maximum 50 leden mag tellen (art. 119, laatste lid). Over de keuze van rechtsvorm cfr. VÖLLMAR, H.F.A., e.a., *Vennootschappen, Verenigingen en stichtingen*, Alg. deel, nr. 3, blz. 4.

(3) LINDEMANS, J., A.P.R., Tw. V.Z.W., nrs. 5-7.

(4) RONSE, J., *De vennootschapswetgeving 1973*, Gent, Story Scientia, 1973, blz. 62, voetnoot 2.

(5) Over dit begrip cfr. RONSE, J., *T.P.R.*, 1968, 408.

Hypothese 2. De leden streven geen winst na: oprichting van een V.Z.W. Bij ontstentenis van wetsbepaling zal men van de zopas beschreven techniek voor de toekomstige V.Z.W. geen gebruik kunnen maken. Derhalve kan men denken aan de meer klassieke rechtsfiguren zoals het beding ten behoeve van derden, de zaakwaarneming en de sterkmaking die trouwens voor de recente wetwijziging van 6 maart 1973 reeds met wisselend succes beproefd werden voor de vennootschap.

De sterkmaking. DE PAGE beschrijft uitvoerig de verkoop via sterkmaking (6). Eigenlijk is er helemaal geen verkoop. De verbintenis van de sterkmaker is immers de resultaatverbintenis een derde, in casu de op te richten rechtspersoon, er toe te brengen de koopovereenkomst te sluiten. Er komt dus helemaal geen koop tot stand in geval van uitblijven der bekrachting door de V.Z.W. na haar oprichting. In dat geval zal de sterkmaker slechts schadevergoeding verschuldigd zijn zonder als koper te gelden. Dit procédé zou de verkoper in het onzekere laten of de koop al dan niet zou doorgaan. Daarom kan het in dit concreet geval praktisch niet aangewend worden ook al zou fiscaal-rechtelijk maar eenmaal registratie moeten worden betaald (7).

De zaakwaarneming. Anders dan bij sterkmaking zal hier niet eens een bekrachtiging nodig zijn: de persoon wiens zaak behoorlijk is waargenomen is immers *ex lege* verbonden en dus gehouden tot nakoming van de verbintenissen van de zaakwaarnemer (8). Afgezien van een aantal juridische bezwaren (9) zou deze constructie ook om hoger genoemde praktische redenen niet bruikbaar zijn.

Het beding ten behoeve van derden. De cruciale vraag is of deze constructie mogelijk is ten behoeve van toekomstige personen. Aangezien het beding ten behoeve van derden vaak als een schenking zal kunnen beschouwd worden wordt nog al eens bezwaar geopperd op grond van art. 906 B.W. (10). Deze tegenwerping lijkt echter niet verdedigbaar: het beding vindt immers zijn oorsprong in een overeenkomst tussen partijen: het is niet nodig dat de beneficiant de bedongen gunst onmiddellijk aanvaardt, dit kan pas later gebeuren (11). In casu zou het dus nuttig kunnen gebruikt worden.

(6) DE PAGE, H., *Traité*, II, nr. 747, blz. 718; over de openbare verkoop: *id.*, II, nrs. 531 *bis* e.v., blz. 522.

(7) DE PAGE, H., II, nr. 751.

(8) DE PAGE, H., II, nr. 1071, blz. 1133 (ook voetnoot 2); nr. 1088, blz. 1150. Eventueel zou de betekenis van een bekrachting gelegen zijn in zijn retro-actief effect: de verbintenissen zouden dan geacht worden oorspronkelijk met de belanghebbende te zijn aangegaan — *cfr.* KLUYSKENS, A., *De verbintenissen*, nr. 352 *bis*, blz. 372 (impliciet).

(9) RONSE, J., *De vennootschapswetgeving 1973*, nr. 104, blz. 50.

(10) KLUYSKENS, A., *o.c.*, nr. 43, blz. 49.

(11) DE PAGE, H., II, nr. 674, blz. 666.

Uitgenomen het beding ten behoeve van derden wordt langs deze weg dus weinig resultaat geboekt. Ons inziens kan men in het verenigingsrecht echter langs een achterpoortje de voor de vennootschap aangewende regel binnensmokkelen. Ook al is er in hoofde van de leden geen winstoogmerk, toch zou een vennootschap kunnen opgericht worden. Dit zou echter *prima facie* maar gaan voor de N.V. en P.V.B.A. (12). In dit geval zou immers nooit de nietigheid van de vennootschap kunnen ingeroepen worden aangezien voor N.V. en P.V.B.A. de nietigheidsgronden limitatief worden opgesomd in art. 13 *ter*. Doch ook voor andere vennootschappen zou de nietigheidssanctie kunnen ontgaan worden : mits bepaalde voorwaarden vervuld zijn zou de rechter immers de nietig bevonden vennootschap kunnen converteren in een geldige V.Z.W. (13). Dit onderstelt uiteraard dat alle elementen aanwezig zijn om de groepering als een geldige V.Z.W. te kunnen identificeren (14). N.a.v. deze conversie zal o.i. geen tweede maal een registratierecht verschuldigd zijn ; er is immers geen hiaat in de rechtspersoonlijkheid van de groepering welke slechts juist wordt gekwalificeerd. Weliswaar bepaalt art. 3 van de wet van 27 juni 1921 dat de vereniging pas de rechtspersoonlijkheid zal verwerven vanaf vervulling van de publicatieplicht. Hieraan is echter zeker voldaan zij het dan onder de vorm van een vennootschap.

Voorzeker is het niet elegant om op dergelijk artificiële manier via een systeem van nietigheden, al zijn ze dan door de conversie geheeld, op een rechtsregel — t.w. art. 13 *bis* — te moeten beroep doen die voor dit doel niet is gecreëerd.

Daarom lijkt de methode die wij nu zullen bespreken ons de meest waardevolle. Deze steunt op art. 53 van de wet van 27 juni 1921 : « De roerende en onroerende lichamelijke goederen, die voor de diensten van verenigingen zonder winstgevend doel ... gebruikt worden op de datum waarop zij rechtspersoonlijkheid verkrijgen kunnen aan deze laatsten door de personen aan wie zij toebehoren, overgedragen worden, *met vrijstelling van de evenredige registratie* en overschrijvingsrechten, mits de overdracht binnen twee jaar na voornoemde datum geschiedt » (15).

Hier rijst dan het probleem van de aankoop door de feitelijke vereniging, ruimer gesteld, de hele problematiek rond de bewindsfiguur. In ons recht bestaat als dusdanig geen algemene bewindsfiguur — men is dan ook aangewezen op de regelen van de

(12) In concreto kan hier geen P.V.B.A. opgericht worden ; *cfr.* voetnoot 2.

(13) Over de conversie in het algemeen, zie : RONSE, J., *T.P.R.*, 1965, blz. 199 en VAN GERVEN, W., *Beginnelsen van Belgisch privaatrecht, I, Algemeen Deel*, Antwerpen-Utrecht, 1969, nr. 134, blz. 427. Speciaal voor het voorliggend geval : CRAB, P., noot onder Rb. Dendermonde, 12 mei 1960, *R.W.*, 1969-70, kol. 1975.

(14) Zie lijst bij CRAB, P., *art. cit.*

(15) Zie ook R.P.D.B., *tw. Association sans but lucratif nr. 77.*

lastgeving (16). Quid dan met het bestuur van het vermogen ener vereniging zonder rechtspersoonlijkheid? Aangezien de wet niets bepaalt zal men aangewezen zijn op de (verenigings)overeenkomst tussen de leden aangegaan, m.a.w. op de statuten (17) (18). Hier zal dus moeten nagegaan worden op welke manier namens de sportgroepering, zolang zij de rechtspersoonlijkheid nog niet bezit, het goed kan aangekocht worden. Het lijkt logisch dat hiertoe lastgeving is gegeven aan de bestuurders van de feitelijke vereniging.

Maar wat is dan het juridisch statuut van het aangekochte goed? Wie is de eigenaar? Voorafgaandelijk is het nuttig erop te wijzen dat de rechtsleer het onderscheid tussen verenigingen met en zonder rechtspersoonlijkheid niet zo groot acht (19). Ook de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid hebben een quasi afgescheiden vermogen en een van dat van de leden geabstraheerd belang derwijze dat niet de leden als eigenaar van het vermogen kunnen beschouwd worden. In de rechtsleer wordt zelfs de opvatting verdedigd dat de organisatie ondanks de afwezigheid van rechtspersoonlijkheid eigenaar is (20). Deze opvatting lijkt ons juist in de mate men de organisatie ziet als een min of meer complex geheel van onbenoemde contracten op grond waarvan een onverdeeldheid is tot stand gekomen (21). Zeker is dat de gewone regels van de medeëigendom hier niet van toepassing zijn: voor het beheer geldt eerder art. 1856 B.W. dan art. 577 *bis* B.W. en de vereffening geschiedt volgens art. 1853 B.W. i.p.v. art. 815 B.W. (22). De leden van de vereniging hebben op grond van de statuten waaraan zij zich contractueel hebben onderworpen een onverdeeldheid tot stand gebracht op grond van dewelke hun individuele rechten verloren gaan. Men kan dus de feitelijke vereniging in die mate als eigenaar van het onverdeelde vermogen beschouwen dat de leden in zoverre zij hun lidmaatschap geen gestand doen geen enkele zeggenschap

(16) VAN GERVEN, W., *Bewindsbevoegdheid*, blz. 28, nr. 10.

(17) Inzonderheid rijst de vraag wat het juridisch statuut is van het bijeengebrachte geld t.w. 2.500.000 F. Vergelijk voor een analoog probleem VAN GERVEN, W., *Algemeen Deel*, blz. 260 (geld van een collecte).

(18) VAN GERVEN, W., *Bewindsbevoegdheid*, blz. 52, nr. 27; *id.*, *Algemeen deel*, blz. 458, nr. 141 (bewind dat door de rechtsgenoten zelf bij private rechtshandeling is ingesteld); R.P.D.B., tw. *Société*, nr. 599 (+ opgeg. Rspr.).

(19) MEIJERS, E.M., *Algemene begrippen van het burgerlijk recht*, blz. 199. Een verschil is hierin gelegen dat naast de vereniging zelf in het geval van een feitelijke vereniging ook het handelend orgaan aansprakelijk is. Zie ook VAN GERVEN, W., *Algemeen Deel*, blz. 257, nr. 92 (citaat uit PITLO, A., *Het systeem van het Nederlands privaatrecht*) en GOEDSEELS, J., noot onder Brussel, 15 april 1931, *R.P.S.*, 1931, 263.

(20) MEIJERS, E.M., *o.c.*, blz. 202.

(21) GOEDSEELS, J., *art. cit.*, 264.

(22) CRAB, P., *art. cit.*, kol. 1986.

meer hebben over het vermogen (23). Wanneer de vereniging dan de rechtspersoonlijkheid verwerft kan zij de goederen van de voormalige feitelijke vereniging opeisen omdat deze haar in zekere zin al toebehoorden (24). Dus abstractie gemaakt van art. 53 van de Wet van 27 juni 1921 is het nog niet zeker dat tweemaal registratierecht zou dienen betaald te worden.

Tot slot zouden wij volledigheidshalve nog even de preconstitutieve fase onder de loupe willen nemen. Wanneer het bestuur van de feitelijke vereniging zich gelast met de aankoop van het onroerend goed zal men zekerheidshalve nauwkeurig de statuten moeten lezen en nagaan hoe ver het mandaat van de bestuurders reikt. Overeenkomstig art. 13 *bis* zouden zij immers persoonlijk aansprakelijk zijn mocht de vennootschap niet tot stand komen en zouden de overige leden, in zoverre zij niet geldig vertegenwoordigd zijn geworden, door de gestelde rechtshandeling niet gebonden zijn daar deze dan slechts met hun instemming zou zijn gesteld (25). Het spreekt vanzelf dat de verstandhouding tussen de leden hierdoor kan bemoeilijkt worden. Daarom is het allicht nuttig een voorovereenkomst af te sluiten tot het oprichten van de gewenste rechtspersoon zodat de bestuurders desgevallend bij mislukking van de oprichting een recht op schadevergoeding kunnen doen gelden (26). Anderzijds is er ook geen garantie dat de opgerichte vennootschap de door de bestuurders aangegane verbintenissen uiteindelijk zal bekrachtigen: daarom kan best bij wijze van beding in de stichtingsakte een clause worden ingelast waarbij de leden met de rechtspersoon de overeenkomst aangaan dat deze alle verbintenissen zal opnemen die in zijn persoonlijke naam zijn aangegaan (27).

NASCHRIFT

Prof. J. RONSE

Het antwoord van de heer R. VAN DEN BERGH op de rechtsvraag 3 (*Jura Falconis*, 1973-1974, blz. 377) is een voortreffelijk verhaal geworden.

I. De oplossing was inderdaad te vinden in de toepassing van het nieuwe artikel 13 *bis* Venn. W. ingevoegd bij de wet van 6 maart 1973.

(23) Hierover handelen precies Rb. Brussel, 10 juni 1930, *R.P.S.*, 1931, 258 en Brussel, 15 april 1931, *R.P.S.*, 1931, 260 met noot van GOEDSEELS, J.

(24) Zelfde arresten.

(25) RONSE, J., *De vennootschapswetgeving 1973*, nr. 110.

(26) Zoals elke overeenkomst zal het voorwerp van deze voorovereenkomst bepaald minstens bepaalbaar moeten zijn (type van rechtspersoon...). Over de voorovereenkomst zie o.m. DE PAGE, H., o.c., II, nrs. 495 e.v.

(27) VAN RIJN, J., *Principes de droit commercial*, blz. 251.

Het evenredig registratierecht wordt geheven op de koop aangegaan door de promotors die handelen ten name van de vennootschap in oprichting. Dit recht wordt geen tweede maal geheven indien de vennootschap binnen de bij de wet bepaalde termijn is opgericht en de door haar promotors aangegane verbintenissen tijdig overneemt (aldus terecht het antwoord van de Minister van Financiën, *Bulletin van vragen en antwoorden*, Kamer, 1973-74, nr. 5; *T. Not.*, 1974, 62).

De keuze van de rechtsvorm van een handelsvennootschap met rechtspersoonlijkheid is voor de toepassing van art. 13 *bis* Venn. W. inderdaad vereist. R. VAN DEN BERGH sluit zich aan bij de opvatting volgens welke sedert de inwerkingtreding van de wet van 6 maart 1973, een N.V. of een P.V.B.A. kan opgericht worden zonder winstoogmerk. De oplossing steunt op het limitatieve karakter van de opsomming in art. 13 *ter* Venn. W. van de nietigheden die deze vennootschappen kunnen aantasten.

Ik heb deze stelling inderdaad verdedigd (*De vennootschapswetgeving 1973*, nr. 139, blz. 67, inzonderheid op blz. 68). Ik meen die opinie te mogen handhaven. De kwestie blijft echter betwist. M.n. beaamt L. SIMONT in zijn zeer verdienstelijk commentaar van de wet van 1973 mijn stelling volgens welke de nieuwe wettelijke regeling van de nietigheden van een N.V. of een P.V.B.A. in art. 13 *quater* en *quinquies* Venn. W. de gerechtelijke conversie van deze vennootschappen in een vereniging uitsluit.

Te zelfder tijd bestrijdt hij echter mijn stelling volgens welke het nieuwe regime van de nietigheden de diskwalificatie uitsluit (SIMONT, L., *La loi du 6 mars 1973 modifiant la législation relative aux sociétés commerciales*, R.P.S., 1974, nr. 5812, blz. 205 ev., randnummer 83). Mijn studenten weten dat naar mijn gevoelen een omzichtig jurist die voor de keuze staat tussen verschillende mogelijke oplossingen m.b.t. een nog te verrichten rechtshandeling, zo mogelijk het probleem zal afschaffen veeleer dan het op te lossen, op gevaar af dat, bij betwisting, de rechter zich voor de andere oplossing zou uitspreken.

Daarom opteren wij voor de rechtsvorm van de N.V. met winstoogmerk. Na haar oprichting en na de overneming van de aangegane verbintenissen, kan zij op de gekochte grond de nodige gebouwen laten optrekken en het geheel verhuren aan een inmiddels als V.Z.W. opgerichte sportvereniging.

II. Op de tweede oplossing van de rechtsvraag door het handelen voor rekening van een op te richten V.Z.W., moet, gezien het reeds gegeven antwoord, niet uitvoerig ingegaan worden.

Ik beperk me tot enkele kanttekeningen.

Het door R. VAN DEN BERGH aangehaalde artikel 53 van de wet van 27 juni 1921 is een overgangsbepaling. Zij is zeker opgeheven bij artikel 290 van het bij K.B. van 30 november 1939 vastgestelde wet-

boek van registratierechten. Hebben de promotors voor rekening van de op te richten V.Z.W. in eigen naam gehandeld, dan kan de zaak alleen door een nieuwe overdracht aan de inmiddels opgerichte V.Z.W. worden geregulariseerd; deze overdracht is onderworpen aan het registratierecht van verkoop (*A.P.R.*, Tw. *Registratierechten*, door WERDEFROY, F., nr. 1127).

Voorzeker kunnen de promotors als zaakwaarnemers voor de op te richten V.Z.W. handelen. Zaakwaarneming kan immers ten behoeve van een toekomstige persoon geschieden en daden van beschikking tot voorwerp hebben (*A.P.R.*, Tw. *Zaakwaarneming*, door C. PAULUS, nrs. 34, 49 en 96). Maar indien de V.Z.W. niet opgericht wordt, zal de aangegane koopovereenkomst niet geldig tot stand gekomen zijn. Bij gebreke voor de vereniging van een aan art. 13 *bis* Venn. W. beantwoordende regel, zijn de promotors die in deze hypothese *alieno nomine* gehandeld hebben niet persoonlijk gebonden (zie mijn *Vennootschaps-wetgeving 1973*, nr. 104, blz. 50 en voetnoten 4 en 5; — over het registratierecht in zodanig geval, zie *A.P.R.*, Tw. *Registratierechten*, door WERDEFROY, F., nrs. 399 en 517). Het is duidelijk dat de verkoping in zulke omstandigheden niet zou doorgaan zijn.

III. Bij de terloops aangeraakte rechtsfiguur van de geldinzameling ten behoeve van de op te richten V.Z.W. kan ik in dit naschrift niet stilstaan. Betreffende deze bijzonder interessante materie is door VAN GERVEN terecht opgemerkt dat zij onvoldoende aandacht gekregen heeft bij de Belgische juristen (*Algemeen deel*, nr. 93, blz. 260; — zie echter *A.P.R.*, Tw. *V.Z.W.*, door LINDEMANS, J., nrs. 188-199). Wie zich daaraan interesseert kan een oud maar steeds lezenswaardig artikel van SCHOLTEN bestuderen in *W.P.N.R.*, 1908, nrs. 1989 e.v., *Verzamelde geschriften*, III, blz. 420 e.v.

Dit onderwerp, en meer bepaald de vraag of het door een collecte bijeengebracht vermogen als rechtspersoon kan gelden, werd heel onlangs opnieuw behandeld in Nederland (THIELEN, J., *Opmerkingen over het door inzameling van gelden bijeengebracht vermogen*, T.V.V.S., 1974, 301 e.v. met naschrift van W.J. SLOGTER en wederwoord van de auteur). Voor de daarin verdedigde oplossing voel ik weliswaar weinig. Ik wil dienaangaande ook niet voorstellen een nieuwe rechtsvraag uit te schrijven, maar alleen opmerken dat de materie van de geldinzameling voor studenten die op zoek zijn naar een onderwerp voor persoonlijke studiearbeid, een heel interessante stof biedt.

De redactie heeft, na overleg met Prof. Ronse besloten aan R. VAN DEN BERGH een boekenbon ter waarde van 1000 fr. toe te kennen voor zijn degelijk voorstel van oplossing voor Rechtsvraag 3.